

บทสรุป

นายเหมาและบรรดาสหായร่วมงานของเขา ก็เช่นเดียวกับบรรดาเพื่อนร่วมปีติภูมิของพวกเขา ซึ่งตระหนักซึ่งในประวัติศาสตร์อันขมขื่นและคับข้องใจของจีน อันสืบเนื่องมาจากการถูกเหยียดหยามของชาวต่างประเทศ กล่าวคือ บรรดาคนจีนทั้งหลายต่างก็เป็นนักชาตินิยมทั้งกายและใจ และสำหรับพวกเขาแล้ว จีนจะต้องกลับคืนไปสู่ฐานะที่มั่นคงเป็นที่เคารพของประเทศต่าง ๆ และมีศักดิ์ศรีสมชื่อประเทศที่ว่าเป็น “อาณาจักรศูนย์กลาง” พวกเขาตระหนักดีว่า โดยลำพังตัวเองแล้วภารกิจอันนี้ย่อมไม่มีทางทำสำเร็จได้ พวกเขาจำเป็นต้องได้รับความสนับสนุนจากบรรดาประชาชนทั้งหลาย

เพื่อที่จะระดมมวลชนให้หันมาสนับสนุนวิถีอุดมการของพวกเขา พวกเขา ก็โฆษณาลัทธิอุดมการมาร์กซ์ลัทธิ—เลนินนิสต์ โดยย้ำเน้นให้มวลชนเห็นถึงข้อสัญญาอันสวยหรูของลัทธินี้ ตลอดจนระยะเวลาอันสั้นที่จะสามารถทำให้ข้อสัญญานี้เป็นจริงขึ้นมา อันที่จริงถ้าจะพูดกันไปแล้ว ประเด็นทั้งสองของลัทธินี้ดึงดูดใจมวลชนมากพอ ๆ กับผู้โฆษณาที่เดียว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความเอาใจจกใจจ่อและเจตนาารมณ์อันแน่วแน่ของบรรดาผู้นำจีนในอันที่จะต่อสู้กับชาวโลกตะวันตก หรือที่พวกเขาตั้งสมญาให้ว่าเป็น “ผีผมแดง” แล้วเป็นที่น่าเชื่อได้ว่าผู้โฆษณาหรือนัยหนึ่งผู้นำจีน ย่อมจะมองเห็นประเด็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความดึงดูดใจมากกว่า ประเด็นนี้คือ หลักการหรือเหตุผล ตลอดจนพื้นฐานในค่านศีลธรรมที่ลัทธิอุดมการดังกล่าวมิไว้ให้ใช้โจมตีลัทธิจักรวรรดินิยม หรือนัยหนึ่งการครอบงำโดยคนต่างด้าว

อันที่จริงนั้น ปัญหาใด ๆ ย่อมไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ หาก มาร์กซและเลนิน ให้นิยามคำว่า “จักรวรรดินิยม” ให้ครอบคลุมเสียทุกแง่ทุกมุม เป้าแห่งการโจมตีของเขาทั้งสองได้แก่ประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเท่านั้น (หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือผลิตและกระจายจ่ายปันผลผลิตได้) เขาทั้งสองเห็นว่า ทุกประเทศที่อยู่ในประเภทนี้เป็นประเทศที่เลวและชอบก้าวร้าวรุกราน ด้วยเหตุที่ว่า การทำงานของกลไกระบบเศรษฐกิจมีแนวโน้มในตัวของมันเองที่จะก่อ “อาชญากรรม” ด้วยการเข้าครอบงำประเทศอื่น การที่ มาร์กซ เอาใจไปจกจ่อแต่การใช้เหตุผลในเชิงตรรกวิทยา และเลนินจกจ่อแต่สถานะของความเป็นรัฐบุรุษรัสเซีย ทำให้เขาทั้งสองมองข้ามความจริง 2 ประการไป นั่นคือ ผู้ที่จะก่อ “อาชญากรรม” ดังกล่าวนั้นอาจเป็นบรรดาประเทศที่ยึดมั่นในลัทธิอุดมการของตนด้วยก็ได้ และความจริงที่ตามมาว่า ผู้ที่เป็นพี่น้อง

กันในทางอุดมการอาจกลับกลายเป็นศัตรูกันก็ได้ ผู้นำจีนเองเท่ากับได้ยอมรับความจริง 2 ประการนี้ เมื่อพวกเขาพากันประณามสหภาพโซเวียตฯ ว่าเป็น “ประเทศสังคมนิยมล่าเมืองขึ้น” และได้เตรียมพร้อมไว้รับมือสงครามที่อาจมาจากทางด้านทิศเหนือของประเทศคือโซเวียตฯ อีกด้วย

นี่แหละ คือความขัดกันในตัวเองที่สำคัญยิ่งของลัทธิที่ยอมรับกันเป็นทางการทั้งในประเทศสหภาพโซเวียตฯ และจีนคอมมิวนิสต์ ถึงกระนั้นก็ดี ในสายตาของผู้นำจีนแล้ว ลักษณะ “ความเป็นวิทยาศาสตร์” ของลัทธิที่อ้างเอาเองเช่นนั้น จะต้องได้รับการรักษาให้คงไว้ ทั้งนี้เพราะมันเองก็เป็นผลประโยชน์แห่งชาติของจีนประเภทหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าจะให้นานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของประเทศกลุ่มสังคมนิยม เคารพตนในฐานะที่เป็น “อาณาจักรศูนย์กลางแห่งลัทธิคอมมิวนิสต์” ซึ่งตนเชื่อว่าเป็น “อารยธรรมที่ก้าวหน้าที่สุดของมนุษยชาติในแง่ประวัติศาสตร์” อย่างแท้จริงแล้วไซ้ ผู้นำจีนจะต้องทำให้การใช้เหตุผลอ้างอิงหรือโต้แย้งที่มีต่อลัทธิของตนไม่มีความขัดแย้งกันในตัวของมันเอง และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ ลัทธินี้สามารถช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้อำนาจปกครองของผู้นำจีนชุดปัจจุบันอีกด้วย

การที่ผู้นำจีนนำเอาหลักการ “ประชาชน vs. รัฐบาล” มาใช้นั้นนับได้ว่าเป็นการเลือกหาทางออกที่สวยงามพอใช้ทีเดียว แต่กระนั้นก็ดี พวกเขาก็ไม่อาจจะลบรอยต่างในกระบวนการให้เหตุผลเชิงตรรกวิทยาที่อ้างว่าเป็นวิทยาศาสตร์ของลัทธิของพวกเขา ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วได้ เป็นที่เชื่อแน่ว่าบรรดาประเทศเล็ก ๆ ทั้งหลายซึ่งตกอยู่ในสภาพไม่ฝืดอะไรกับหม้อแปรง บนเวทีการต่อสู้กันทางอุดมการของโลก คงจะได้สังเกตเห็นการแตกแยกกันเองระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตฯ และผลที่เกิดตามมาดังกล่าวข้างต้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าโอกาสที่การณรงค์ของจีน เพื่อจะให้เป็นเวทีเคารพนับถือของนานาชาติในด้านอุดมการนั้นค่อนข้างจะมีคืบหน้า

เราอาจสันนิษฐานได้ว่า ผู้นำจีนเองก็ตระหนักดีถึงทัศนคติของประเทศเล็ก ๆ ดังกล่าว และพวกเขาก็คงเข้าใจแจ่มชัดว่า ในที่สุดแล้ว การเล่นการเมืองแบบอำนาจนิยม (Realpolitik) จะสามารถช่วยลบรอยต่างดังกล่าวของลัทธิของตนในส่วนภายนอกได้ ถ้าจะว่ากันไปแล้ว ประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบันของประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออกก็ได้แสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างถึงความจริงในชีวิตการเมืองระหว่างประเทศประการนี้เป็นอย่างดี ถ้าจะกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงลงไปแล้ว ตัวอย่างเหล่านี้ก็คือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังที่สตาลินและกองทัพแดงของเขาเข้ายึดครองประเทศต่าง ๆ ในย่านนั้น รวมทั้งการรุกราน

เซโกสโลวะเกีย ภายใต้คำบงการของ นาย เบรชเนฟ เมื่อปี พ.ศ. 2511 จะเห็นได้ว่า การพูดให้เหตุผลของลัทธิปรัชญาอันใดอันหนึ่ง โดยตัวของมันเองแล้วย่อมจะไม่มีประสิทธิภาพในการทำให้คนเชื่อได้เต็มที่ ไม่ว่ามันจะน่าเชื่อถือสักปานใดก็ตามที่ หากต้องการจะให้ได้ผลเต็มที่ก็จำต้องมีอำนาจที่เป็นตัวเป็นตนคอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลังด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น เนื่องจากไม่ได้ผูกพันตัวเองอย่างชัดเจนอยู่กับลัทธิอุดมการณ์อันใดอันหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเหมือนกับจีนหรือโซเวียต ฯ จึงไม่มีปัญหายุ่งยากในเรื่องการให้เหตุผลกับการกระทำของตนเช่นที่จีนประสบ บรรดาผู้นำไทยได้เคยแสดงให้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ได้เข้าใจซึ่งในหลักการเล่นการเมืองแบบอำนาจนิยม ในอดีตบรรดาผู้นำเหล่านี้ได้ลองใช้นโยบายอยู่หลายแนว เพื่อที่จะปกป้องรักษาเอกราชของประเทศซึ่งมีอายุยืนยาวมานับศตวรรษ เมื่อเร็ว ๆ นี้สภาพแวดล้อมได้บงการให้ต้องปรับนโยบายต่างประเทศเสียใหม่ ผลก็คือ ในขณะที่บรรดาผู้นำไทยกำลังดำเนินนโยบายสนองนโยบายในขณะเดียวกันคือ นโยบายเป็นมิตรกับมหาอำนาจทุกประเทศ และนโยบายที่มุ่งสร้างเสริมความเหนียวแน่นเป็นปีกแผ่นในระหว่างประเทศทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์ ทศนคติของประเทศไทยที่มีต่อประเทศคอมมิวนิสต์ก็มีความยืดหยุ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ที่กล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าไทยกำลังโอนเอียงไปทางข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์หามิได้ ไทยยังคงดำเนินนโยบายพื้นฐานที่ใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของมหาอำนาจทั้งหลายในอาณาบริเวณนคักำกันเอง และในขณะเดียวกันก็โน้มเอียงไปทางฝ่ายสหรัฐ ฯ มากกว่าไปทางประเทศอื่น

หากมองจากมุมมองของสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือเวียคนามเหนือ ซึ่งเป็นประเทศที่ไทยได้แสดงความปรารถนาจะก่อสร้างความสัมพันธ์ด้วยแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่สหรัฐ ฯ กำลังค่อย ๆ ถอนความผูกพันด้านกายภาพไปจากบริเวณนี้ แนวนโยบายของไทยดังกล่าวนี้อาจจะไม่ให้ประโยชน์แก่ไทยเองเท่าที่ควร ผู้เขียนหมายถึงว่า เราอาจไม่สามารถนำมันไปปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ต้องการได้

ในสายตาของสาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียคนามเหนือ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายแรก) ฐานทัพอเมริกันซึ่งยังคงมีอยู่ในประเทศไทยนั้นเป็นนิมิตหมายว่า อิทธิพลของ “พวกจักรวรรดินิยม” ยังคงมีอยู่ในดินแดนที่จีนอ้างว่าเป็นเขตอิทธิพลของตนโดยชอบธรรม สภาพการณ์เช่นนี้จึงถือว่าเป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจทนทานผ่อนปรนได้ในระยะยาวเมื่อเป็นเช่นนั้นนโยบายเป็นมิตรกับทุกประเทศของไทย ย่อมจะดำเนินไปได้ด้วยความลำบากไม่น้อย ทั้งนี้เพราะทั้งจีนและเวียคนามเหนืออาจตั้งเป็นเงื่อนไขได้ว่า หากไม่ปิดฐานทัพอเมริกันในไทย และ/หรือลดเล็กลงความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐ ฯ ก่อนแล้ว จีนก็จะไม่ยอม

มีความสัมพันธ์ “ฉันมิตร” ด้วยกับไทย การที่นาย โจว เอิน—ไหล ย่อมให้ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เข้าพบและเจรจาความเมืองด้วยนั้น ยังไม่มีอะไรที่สื่อให้เห็นและพอจะคาดได้ว่า เมื่อถึงเวลาเจรจาตกลงกันอย่างเป็นทางการแล้ว จีนจะไม่หยาบยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพูดจากที่ใดกล่าวถึงในตอนต้นของหนังสือนี้ แสดงให้เห็นว่าไทยยังรู้สึกถึงสิ่งที่จะเลิกสายสัมพันธ์ระหว่างตนกับสหรัฐฯ ถ้าจะเปรียบไปแล้วเหมือนกับว่าขณะนี้ประเทศไทยกำลังตกอยู่ในระหว่างง่ามเขากะม็อบ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในสภาพการณ์เช่นนี้ ไทยอาจแก้ปัญหาได้ด้วยการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ไม่กระทบกระเทือนต่อทั้งจีนและสหรัฐฯ จากการวิเคราะห์จุดประสงค์ทางการเมืองของประเทศทั้งสองนี้ในตอนต้น ย่อมเป็นที่ชัดเจนว่า จีนก็ดี สหรัฐฯ ก็ดี ต่างก็ไม่อยากให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้ามามีอิทธิพลเด่นอยู่แต่เพียงประเทศเดียวในเขตของทวีปเอเชีย จะเห็นว่าผลประโยชน์ที่ทั้งสองประเทศมีคล้ายคลึงหรือคาบเกี่ยวกันก็คือ ต่างก็ไม่ปรารถนาที่จะให้ประเทศในเขตขอบทวีปเอเชียนี้เข้าด้วยกันฝ่ายตรงกันข้ามกับตน ทั้งนี้หลังจากที่ตนเองพบว่าไม่สามารถกดดันให้ประเทศเหล่านั้นหันมาเข้าด้วยกันฝ่ายตน โดยที่ต่างก็มีเหตุผลของตัว เมื่อพิจารณาในเชิงตรรกวิทยาจะพบว่า ย่อมเป็นการสมเหตุสมผลหากไทยจะคิดดำเนินนโยบายโดยร่วมมือกับประเทศที่มีความคิดคล้ายคลึงกัน ซึ่งอยู่ในย่านนี้ นโยบายนี้ผู้เขียนขอขนานนามว่า “นโยบายภูมิภาคนิยมที่เป็นเอกราช” คำว่า “ที่เป็นเอกราช” นี้ผู้เขียนไม่ได้หมายถึงสภาวะการณ์ที่ไทยจะมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ที่จะทำการใดๆ ได้โดยปลอดจากการกีดกันขององค์กรประกอบแห่งอำนาจต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในทั้งฝ่ายโลกตะวันตกและโลกตะวันออก แต่ผู้เขียนตั้งใจจะหมายถึงแนวนโยบายที่พยายามจะกลับกระองประนีประนอมหาตัวร่วม ระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศมหาอำนาจคู่แข่งกันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลประโยชน์ของประเทศเหล่านั้นในประการที่เหมือนกันดังที่ได้ชี้แนะไว้ในตอนต้น ไทยจะต้องพยายามหาทางหลีกเลี่ยงภาวะการณ์ที่จะบีบบังคับให้ต้องเข้าด้วยกันฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวอย่างแน่ชัด ไม่ว่าภาวะการณ์เช่นนี้จะเป็ผลสืบเนื่องมาจากการตัดความสัมพันธ์กับฝ่ายหนึ่ง หรือจากการเพิ่มปริมาณอิทธิพลของอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม เมื่อมองในระยะยาวแล้ว แนวนโยบายนี้จะยังผลให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกันระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ในเรื่องการร่วมมือป้องกันภัย ฯลฯ คลายตัวลงที่ละน้อยๆ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จะต้องถล่มถลายไปเสียทั้งหมดเลยทีเดียว

ในขณะที่เขียนอยู่นี้ สภาพการณ์ต่างๆ ยังอยู่ในระหว่างกำลังเปลี่ยนแปลงมากเกินกว่าจะเสี่ยงทำการคาดคะเนได้ว่า นโยบายทั้งของสาธารณรัฐประชาชนจีนและของไทยจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ผลของข้อตกลงเกี่ยวกับปัญหาเวียดนามก็ยังคงคอยดูกันต่อไป

ขณะนี้ไทยเองก็ยังมี การปกครองด้วยประกาศของคณะปฏิวัติ ทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศในระยะยาว (ซึ่งต่างกับการกำหนดไว้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าบางประการ) นั้นก็ยังคงคอยเผ่าติดตามดูอยู่อีก ปัญหาการสืบทอดอำนาจในจีนก็ยังไม่เป็นที่ตกลงกันโดยชัดแจ้ง ทั้งนี้แม้จะมีข่าวมาว่า หลิน เบียว ซึ่งครั้งหนึ่งเคยได้รับยกย่องให้เป็นทายาทการเมืองต่อจากนายเหมานั้นสิ้นชีพเสียแล้ว หลังจากที่แผนการล้มนายเหมาของตนนั้นเป็นที่เปิดเผยและดูเหมือนว่าตอนนี้ นาย โจว เอิน-ไหล จะเป็นรองอยู่ก็แต่นายเหมาเท่านั้นก็ตาม ทางคำมั่นปุ่นนั้นเล่าก็ยังคงรอคอยผลสำเร็จของ โครงการสร้างเสริมกำลังป้องกันตนเองฉบับที่ 4 อยู่ว่าจะเป็นเช่นไร ฝ่ายสหภาพโซเวียตฯ ก็กำลังพยายามอยู่อย่างขะมักเขม้นที่จะปลุกฝังอิทธิพลของตนในอาณาบริเวณนี้อย่างไม่เปลี่ยนแปลง อีกประการหนึ่งอิทธิพลของสหรัฐฯ ที่ยังเหลือตกค้างอยู่ในบริเวณนี้ ก็นับได้ว่ามากพอสมควรทั้งที่ได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเวียดนามมาแล้วไม่น้อย ด้วยเหตุนี้จึงสมควรที่เราจะรอให้สภาพการณ์ต่าง ๆ บนเวทีการเมืองระหว่างประเทศซึ่งยัง “ตื้นได้” อยู่นี้ ผ่านพ้นไปเสียก่อนจึงค่อยสรุปตัดสินใจว่าอะไรจะเป็นอะไรในขั้นสุดท้าย

THAMMASAT UNIVERSITY
ตํานักหอสมุด

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

NO THIS PAGE IN ORIGINAL

สำนักหอสมุด